Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya/Item 51/2009/p. 160-168

re-Marcats

La *Biblioteca Digital Mundial:* un gran projecte de la UNESCO
Iniciatives culturals digitals a Catalunya
Projectes europeus del CERL sobre marques de propietat dels impresos

Projectes europeus del CERL sobre marques de propietat dels impresos

Pedro Rueda Ramírez
<pedrorueda@ub.edu>

Imprints and owners: recording the cultural geography of Europe: papers presented on 10 November 2006 at the CERL Seminar hosted by the National Széchényi Library, Budapest, edited by David J. Shaw. London: Consortium of European Research Libraries, 2007. VI, 84 p. ISBN 0-9541535-6-1

De l'any 2004 al 2007 el Consortium of European Research Libraries ha publicat anualment les ponències presentades en els seus seminaris de treball celebrats a biblioteques nacionals. El 2006 la reunió de Budapest se centrà en l'estudi dels antics posseïdors dels llibres que es troben en fons patrimonials. Un afer que fou objecte d'un altre seminari el 2004, sota el títol de *Books and their owners: provenance information and the European cultural heritage* (London: CERL, 2005). En ambdós casos, la preocupació comuna fou l'anàlisi d'aquells projectes que intentaven posar en comú mètodes de treball i descripció normalitzada de les entrades pels antics posseïdors. Des del CERL s'ha insistit a incorporar aquests aspectes de procedència dels llibres i aconseguir-ne la correcta recuperació a través del *CERL Thesaurus* i també sumar aquesta informació dels antics posseïdors a la *Hand Press Book Database* (1450-c. 1830), un projecte que ara ha passat a anomenar-se *Heritage of the Printed Book Database* (HPB). Aquests aspectes són analitzats per Alexander Jahnke, que planteja el *CERL Thesaurus* (*cerl.sub.uni-goettingen.de/ct/*) com un «dipòsit digital internacional de noms de l'etapa de la impremta manual» i no merament com un fitxer d'autoritats. Ve a ser un repositori dels encapçalaments acceptats per les institucions participants. Jahnke dóna pistes sobre la dificultat d'incorporar aquestes dades de procedència i alguns dels primers resultats aconseguits en sumar noms (personals i corporatius) d'antics posseïdors al *CERL Thesaurus*.

L'eficàcia de les eines en línia del CERL depèn del treball de cada biblioteca associada. L'interès del CERL (*www.cerl.org/web/en/resources/provenance/*) per la procedència dels llibres antics conservats prové, pel cap baix, de dos aspectes. El primer és l'interès dels historiadors del lli-

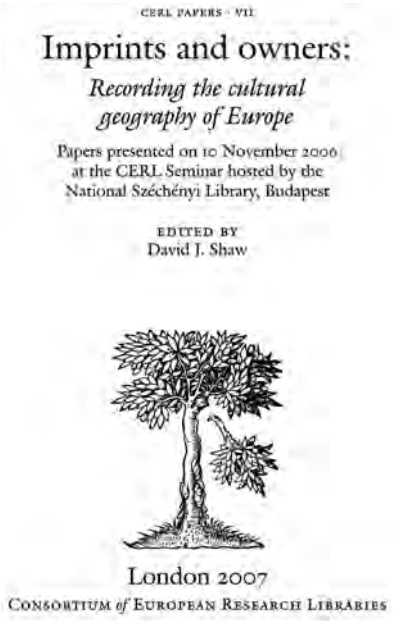

Es proposa construir un sistema d'informació que reculli les dades sobre manuscrits, impresos i documents sobre biblioteques...

bre i dels acadèmics interessats a seguir la pista de biblioteques particulars o institucionals que s'incorporaren en diferents moments a les biblioteques que formen part del CERL, la reconstrucció de col·leccions disperses, etc. És un dels aspectes destacats en la ponència d'István Monok, en què s'ocupa de les bases de dades d'*Eruditio*, amb què es proposa construir un sistema d'informació que reculli les dades sobre manuscrits, impresos i documents sobre biblioteques (inventaris, catàlegs de venda, etc.), incloent la informació sobre antigues col·leccions a Hongria, anteriors a 1850. També s'ocupen de les antigues col·leccions els Rozsondai en el treball «Cataloguing rare books in the Library of the Hungarian Academy of Sciences: problems of incunabula and copy-specific data». En aquest cas la informació sobre l'exemplar s'indica en una nota, tal com es fa en nombrosos catàlegs europeus, això sí, amb un ampli detall en tractar-se d'unes peces singulars i valuoses, amb diverses procedències, des de col·leccions com les de l'humanista Konrad Celtis a biblioteques conventuals centreeuropees.

Un altre element clau de la proposta del CERL és la salvaguarda de les col·leccions preservades, ja que les marques de propietat són elements distintius, i en ocasions poden ser clau per recuperar peces robades o denunciar la presència de llibres de procedència il·lícita. Ara bé, aquestes marques de propietat dels llibres estan sent descrites en els catàlegs de fons patrimonials de manera molt diferent en cada cas, amb escassa uniformitat terminològica i poca visibilitat en les eines de cerca en línia. Això fa que el treball de descripció estigui resultant, en ocasions, poc aprofitat en les investigacions i que, a escala internacional, els treballs portats a terme no puguin integrar-se amb facilitat en projectes cooperatius. Tony Curwen i Gunilla Jonsson tracen una panoràmica d'aquests problemes, i de com s'estan resolent en els catàlegs, en el seu treball «Provenance and the Itinerary of Book: recording provenance data in on-line catalogues». En aquest terreny, les seves conclusions l'encerten en insistir en la informació poc estructurada, oferta en notes, o en la pràctica de nombroses biblioteques que consideren local i d'ús no públic aquest tipus de dades. Un altre problema seria el d'aquells casos en què és accessible en el propi OPAC, però no en els catàlegs col·lectius.

En aquest sentit, els catàlegs col·lectius resulten una peça clau per resoldre aquestes qüestions i, de fet, els seus responsables són conscients d'aquesta necessitat en relació amb la reconstrucció de biblioteques històriques, les fonts de les quals es troben disperses. A les nostres biblioteques el problema no està resolt convenientment, tot i que s'ofereix «amplia información sobre los sellos, ex-libris, anotaciones manuscritas y marcas de propiedad presentes en los ejemplares cata-

logados» en el CCPB.[1] Amb tot, aquesta informació no pot ser recuperada mitjançant entrades normalitzades en els catàlegs col·lectius; de fet, ni tan sols la màscara de cerca en línia permet recuperar en el camp descriptiu, on hi ha anotades les marques de propietat, que de calaix de sastre haurien de passar a ser, creiem, un punt d'entrada fàcilment recuperable.

Projectes com el del CERL permeten un treball cooperatiu de gran interès, sobretot donada la dispersió de les biblioteques a Europa. Al web del CERL trobarem un interessant apartat de preguntes sobre procedència, on els responsables de les col·leccions poden oferir la imatge i les dades de marques de procedència no identificades. D'aquesta manera, d'altres professionals identifiquen el posseïdor amb excel·lents resultats i la informació és compartida per tots (*www.cerl.org/web/en/resources/provenance/can_you_help*). Cooperació, més transparència informativa sobre els procediments (per exemple, a través de l'organització de grups de treball específics o seminaris com els del CERL) i millor comunicació de les dades obtingudes, semblen puntals clau d'aquest tipus de projectes. Jensen s'ocupa d'aquests problemes, i de les noves necessitats d'investigadors i bibliotecaris, en el seu treball «Old books in new libraries: democratization of access or a digital divide». En la seva anàlisi destaca la descontextualització de l'objecte material convertit en digital i els problemes que pot suposar per als estudis del llibre i la bibliografia. A més, Jansen es mostra preocupat per la necessitat que la digitalització sigui, de manera efectiva, una oportunitat per democratitzar l'accés, no per fragmentar-lo, oferint respostes a les noves necessitats d'estudiants i professors. Una interessant, i inquietant responsabilitat, en un moment en què la digitalització massiva de col·leccions facilita la consulta, però pot fer perdre la perspectiva de les tècniques de producció, distribució i ús dels impresos antics.

1. María Antonia Carrato Mena, «Las iniciativas tecnológicas de la Subdirección General de Coordinación Bibliotecaria y el apoyo a la investigación en España [en línea]: primer balance y perspectivas», *Arbor,* CLXXXII, 717 (2006). <http://arbor.revistas.csic.es/index.php/arbor/article/view/4/4>.